

jala.¹⁾ Mimo Središča, kjer so ali pobili ali ugrabili vse, kar je bilo živega in se ni poskrilo, drli so Turki nad Varaždin, kjer so se združili z glavno četo, ki je bila dan poprej z Vinice prihrula tje. Od ondod so se pomaknili v Turčijo nazaj.²⁾

Nezaslišane reči nam pripovedujejo zgodovinarji (n. pr. Valvasor) o turški grozovitosti. Kristijane so morili brez usmiljenja. Njih glave so na sulice nabadali in okoli njih skakali. Telesa umorjenih so divjaki parali, ž njihovimi črevesi so se prepasovali in celó pekli in žrli človeško meso. Otroke so butali z glavami ob plotove in zidovje, da so se možgani po tleh razlivali, ali so jih na plote natikali. Človeški udje so ležali na cestah in potih in okoli je bilo vse s človeško krvjo omadeževano. Milo so cvilili in cepljali nedolžni otročiči na kolih nabodeni, zraven njih so pa umirale matere osramočene in oskrunjene. Bila je žalost in nesreča, da je noben jezik ne dopové in nobeno pero ne popiše. Kreпки možje so bili v sužnjost prodani, močni fantje pa potaknjeni med janičarje, najhujše sovražnike kristijanov.³⁾

Ljudska pravljica še veliko govori o Turkih, kako so bili surovi, grdi in bojaželjni, kako so polja, travnike, vinograde in hiše pokončavali in pomandravali. V dolgih zimskih večerih slišiš starega očeta ali staro mater otrokom pripovedovati o Turkih; pove ali opiše ti mesto, na katerem so stali, ali križ ali drugo znamenje, katero so razrušili ali kjer so počivali.

Poleg turških napadov ne smemo pozabiti tudi nekaterih vladarjev, kateri so si hoteli prisvojiti v vojnem oziru važni Ptuj. Ogerski kralj Matjaž Korvin si je bil s svojo ogersko druhaljo osvojil

zraven drugih mest tudi Ptuj l. 1480. ter v njem gospodaril še huje nego preje Turki do l. 1490. Ker je pa Matjaž posebno skrbel za kmeta, zato ga tudi narod ni pozabil. V narodnih pesmih ga prepeva in hvali ljudstvo, in kralj Matjaž je slovenskemu narodu „vzor“ junaštva ter o njem v narodni pesmi pravi:

Ko mahnil je, je prostost dal,
Deset je padlo vselej glav.

(Kralj Matjaž.)

Njegova bridka sablja je bila strupena:

Od spodaj kača gor' sedi,
Od zgorej ogenj gre iz nje,
Matjaž jo ročno sukat' ve.

(Kralj Matjaž.¹⁾)

Ko so bili Turki in drugi sovražniki potolčeni, pretila je mestu zopet druga nevarnost od nezadovoljnih ogerskih plemenitašev, katerim je bil na čelu hrvaški ban Peter Zrinjski in grof Frankopan, jako bogata hrvaška velikaša, katera sta pridobila za svoj namen tudi štajerskega grofa Ivana Erazma Tattenbacha. Ta naj bi jima pomagal s tem, da bi napadel s svojimi vojaki in podložnimi kmeti cesarska mesta: Radgono, Ptuj, Maribor in Gradec. Ako se jim napad posreči, obljubil je Zrinjski Tattenbachu, da postane štajerski vojvoda, ali da se mu dá vsaj celjsko okrožje (sed. spodnji Štajer). O tem sta se pogovorila deloma na posestvu Tattenbachovem v Račju, deloma pri Zrinjskem v Čakovcu.

Potemtakem bi bilo mesto zopet v nevarnosti, ko bi se zarota ne bila zvedela o pravem

Skleda za kruh in posodica za sol v pozdrav carju.

¹⁾ Muchar, Geschichte des Herzogthums Steiermark, VIII., str. 393. v opombi.

²⁾ Cerkve, katere so Turki pri tem napadu na slovenskem Štajerskem oskrunili, posvetil je zopet l. 1534., posebno pa l. 1535. meseca vinotoka knezoškoflavantinski, Filip Renner.

³⁾ „Turki na slovenskem Štajerskem“, Slovenske Večernice l. 1894. — Lapajne, zgodovina štajerskih Slovencev. — F. Raisp, Pettau. — M. Slekovec, župnija sv. Lovrenca na Dravskem polju.

¹⁾ Pesmi o kralju Matjažu so jako stare. Prof. Rutar v „Zvonu“ (1879) pravi, da se v teh pesmih opeva le bolj junaštvo srednjega veka v obče, in da je to junaštvo le poosebljeno v kralju Matjažu.

Vprašanje je, kako so te pesmi o kralju Matjažu nastale pri Slovencih. Celó lahko, ker so Slovenci veliko občevali z ogersko državo, pa tudi v turških bojih so se bojevali skupno proti sovražniku krščanstva.

Ljudstvo si še pripoveduje, da kralj Matjaž ni umrl, ampak spi v neki gori ter pričakuje ugodnega časa. Znamenja, kdaj vstane, so različna. Slišal sem v ptujski okolici, da sedi v neki gori pri kameniti mizi s svojimi vojaki, in prebudi se tedaj, kadar mu bo brada vzrastla devetkrat okoli kamenene mize. Sedaj mu je že trikrat vzrastla okoli mize. Ko bo končano njegovo spanje, pojde s svojimi vojaki pod lipo, da ž njimi premaga ves svet.